

Diversiteit: formaliteit / normaliteit?

Een verhaal over emancipatie en appropriatie.

“You can’t rewrite history, but you can shake it up.” - Hanna Gadsby

Ik zat laatst wat te eten met een vriend van me. Of in de context van deze bijeenkomst kan ik beter zeggen: Ik zat laatst bij Royal Vis, een Marokkaanse visboer in de van der Pekstraat, te zweten aan een tafeltje tegenover mijn bloedmooie 25 jarige biseksuele Surinaams-Nederlandse “kwarrel”, zoals hij zichzelf creatief kwalificeert. (Voor de 25 plussers onder ons: een kwarrel is een scharrel van hoge kwaliteit, een scharrel van lage kwaliteit heet een barrel - voor meer precieze omschrijvingen check het urban dictionary van moderne relaties, heb ik zelf ook gedaan) Terwijl we zitten te wachten op onze visplaat deluxe, vertel ik hem dat ik een praatje moet maken over diversiteit. Ik draag een fly emirates shirt en een baggy adidasbroek, hij een kort jeansbroekje en een tanktop dat zijn magere bovenlichaam accentueert. Het belletje rinkelt en hij loopt naar de bar om onze schaal met gefrituurde diepvriesvis te halen. Terwijl hij wegloupt zegt hij nonchalant-verleidelijk over zijn schouder “je bent fucked man”. Ik antwoord zoals altijd geïrriteerd met “ik ben geen man”, waarop hij zoals altijd glimlacht. We kennen elkaar kort maar onze eerst patronen zijn al ingesleten. “Whatever G je bent sowieso fucked”. Ik vraag niet eens “hoezo”. Ik weet het zelf ook. Een praatje over diversiteit. Ik knik en zucht en eet mijn vis.

Ik ben een kunstenaar, ik heb een moeilijke achternaam, ik zit in de raad van bestuur van Kunsten 92 en Daria Bukvic was nog met vakantie dus de som was snel gemaakt: Naomi verdedigt de kernwaarde diversiteit. Later hoorde ik dat je kon "intekenen op kernwaarden" maar de minister, de voorzitter van de SER, Marian Duff en Ewald Engelen waren me voor. Ik had het nochtans graag met jullie gehad over hoe moe ik ben. Moe van zes jaar lang theater maken aan een minimum CAOloon min pensioen en sociale lasten omdat ik daar als zzp'er volgens mijn opdrachtgevers geen recht op had. Maar de kernwaarden duurzaamheid, solidariteit, vertrouwen en transparantie waren al vergeven. Ik kreeg hun lelijke broertje in mijn schoot geworpen, het hete hangijzer, de kernwaarde die in de Code Fair Practice als volgt wordt omschreven. Diversiteit. Dubbele punt.

"De culturele en creatieve sector wil en moet meer ruimte en kansen bieden, aan iedereen, en is gebaat bij een betere afspiegeling van de bevolking (van de diversiteit die de bevolkingssamenstelling representeert), op alle organisatiegebieden en niveaus in de organisatie. Het gaat hierbij niet alleen over culturele of etnische achtergrond, maar ook over seksuele geaardheid, leeftijd, kennis en vaardigheden."

Mijn huid is wit, ik val doorgaans op mannen, mijn financieel adviseur moest hemel en aarde bewegen om mijn inkomen voor de fiscus onder modaal te krijgen, ik heb een master in de filmwetenschap en ik ben vorige week 34 geworden. Niet per se je gedroomde mascotte van diversiteit in het kunstenbeleid. Godzijdank heb ik een moeilijke achternaam. Net als mijn betovergrootvader Ioannis Velissariou. Ik stam af van een generaal die bekend staat als de held der helden oftewel the black rider in de Griekse geschiedenisboeken. De held der helden omdat hij een record aantal Turken met eigen hand heeft vermoord. The black rider omdat hij dat deed vanop een zwart paard. Dit is geen retorisch grapje, er staan propagandafilmpjes voor het Griekse leger op Youtube met afbeeldingen van mijn betovergrootvader die in lichte draf aan de lopende band Ottomanen neersteekt. Het heeft lang geduurd vooraleer ik een vertrouwensband kreeg met Sadettin Kirmiziyüz. Ik ben niet alleen geen boegbeeld van diversiteit, I was born on the wrong side of history. Maar ik ben een lerend wezen. En van goede wil.

Ik ben jarenlang mijn eigen excuusallochtoon geweest. In Vlaanderen kan ik nog altijd dienen om het quotum mee te halen. Met alles wat niet op Peeters, Janssens of Wouters rijmt, kan je daar nog steeds het etnische vierkantje van je subsidieformulier aanvinken. Maar ook in Nederland zou ik mezelf als buitenlandse maker kunnen profileren om extra geld te vangen voor mijn projecten. Ik weiger. Mijn laatste projectsubsidieaanvraag was een grote verontschuldiging over het feit dat mijn artistieke team volledig wit was. Ik geef toe ik ben traag maar ik leer bij. Mijn achternaam is misschien de moeilijkste van de 5 sprekers hier vandaag maar ik weet ik ben de norm. Ook al word ik naar voren geschoven als uitzondering in deze overgangsfase. Een fase waarin diversiteit nog een kwestie van quota is. Omdat we blijkbaar geen idee hebben wie de eigenaar is van de verhalen die we willen horen. En dus ook niet hoe we moeten vragen om ze ons te vertellen. Een quotum voor diversiteit is een perversiteit maar we moeten ergens beginnen.

Positieve discriminatie is een fase, geen doel op zich. De afvinklijstjes, die in mijn Vlakke land van herkomst als betuttelend worden ervaren, zijn slechts een middel om een hoger ideaal te bereiken. En dat ideaal is diversiteit als normaliteit. Het zou geen gedurfde keuze mogen zijn om een zwarte acteur een hoofdrol in een Shakespeare te laten spelen. Wat nu nog een statement is, moet de norm worden. Wat nu nog expliciet politiek is, uiteindelijk impliciet artistiek.

“Politiek engagement laat ons geloven dat wat we zien ons betere mensen maakt”. Aldus Micha Wertheim afgelopen maand in de Correspondent. Wertheim heeft het over politiek engagement als dankbaar middel voor een kunstenaar om een publiek mee te betoveren. Ik citeer: “Bijna iedereen zou willen dat de wereld minder onrechtvaardig was. Dus als je wilt dat je publiek je aandacht geeft, is het effectief om de suggestie te wekken dat je kunstwerk van ons betere mensen maakt. Maar het is riskant omdat politieke kunst het in zich heeft een serieus conflict te simplificeren tot iets wat ons de kans biedt ons moreel superieur te voelen, omdat we aan de goede kant van de geschiedenis staan. Niet dat er geen goede kant van de geschiedenis bestaat. Maar kunst heeft niet de opdracht ons te bevestigen in hoe goed we zijn.” Aldus Wertheim.

Later haalt hij Kundera aan. Milan Kundera noemde de ontroering, die we voelen als we even geloven samen aan de goede kant van de geschiedenis te staan, kitsch. En precies op die manier, is het feit dat ik hier vandaag over diversiteit sta te praten, kitsch. Ik die er in deze context over spreek, maakt van diversiteit een fashion item voor linkse idealisten. Iets waar de culturele elite lekker over door kan filosoferen in de foyer van een concertzaal. Met een tapijt onder haar voeten en een sauvignon in de hand. Omdat ik het ben, hoeven jullie niet bang te zijn om beschuldigd te worden van heteronormativiteit, xenofobie of racisme. Ik die een praatje maak over diversiteit is een metavariant van black facing: ik approprieer een ontvoogdingsstrijd en maak er een gelegenheidskunstje van. Kijk mij eens open minded zijn. Een zucht van opluchting gaat door de kamer. We stemmen links, we eten veggie, we klinken woke. We staan aan de goede kant van de geschiedenis... van de meerderheid.

Als ik het echt zo misplaatst vind om vanuit de meerderheid te spreken over een gebrekkige vertegenwoordiging van minderheden, waarom sta ik hier dan? Because being the majority creates an obligation, not a right. Ik heb geen recht van spreken maar wel de plicht om vragen te stellen. Ik kan niks zeggen over diversiteit maar wel iets vragen over discriminatie. Ik kan vragen aan iedereen die er het slachtoffer van is, om mij uit te leggen hoe het voelt om als derderangs burger behandeld te worden. Zoals wij als vrouw nog steeds moeten uitleggen hoe het is om te leven in een wereld waarin we geacht worden structurele vernedering te beantwoorden met een goed gevoel voor humor. HASHTAG ME TOO!!! Maar in plaats van de woede over mijn eigen ontvoogdingsstrijd de vrije loop te laten, keer ik nog even terug naar het thema van de dag: de Code Fair Practice. Wat er verder over diversiteit in staat, is het volgende:

“Men draagt gezamenlijk zorg voor de brede representatie in publiek, programma en personeel en in vertegenwoordigende organen of beleidsvormende processen. Door de Code Culturele Diversiteit in de eigen organisatie en het veld uit te voeren en elkaar erop aan te spreken.”

Het laatste wat ik met dit anti-praatje wil doen, is vingerwijzen. Ik wijs niet. Ik spreek aan. Ik spreek Kunsten 92 aan, een instelling die zich bezighoudt met “beleidsvormende processen”. Kunsten 92, een “vertegenwoordigend orgaan” waarvan ik zelf deel uitmaak. Ook wij zijn langzaam maar van goede wil en we leren bij. Anne Breures Fair Practice Code is een ongekend hoopvol initiatief. Ik sta hier vandaag als het levende bewijs dat het tijd is om een volgende stap te zetten. Tijd om dit formele voorstel inhoudelijk te maken, en daarmee structureel. Of, zoals de directeurs van zes *Rijkscultuurfondsen* en *Unesco* afgelopen week beloofden in de NRC: “We willen dat diversiteit een vanzelfsprekendheid is. Dat alle verhalen verteld worden en dat alle verhalen gehoord worden. Diversiteit is niet de uitzondering maar de regel zelf: dat is onze toekomst.”

Als diversiteit al regel was, stond hier geen Vlaamse in een broekpakje te fulmineren. Als diversiteit de regel was, kon ik er in deze context over praten op voorwaarde dat Silvana Simons minister van OC&W was en Kelly Van De Veer voorzitter van de SER. Dat was een staaltje sterke marketing geweest. Beter dan die foto van een kring gekleurde handen. Die kring is kitsch. Een preek voor eigen parochie. Een uitwas van ons sectorbrede marketingprobleem, de reden dat de zaal ook vandaag weer vol zit met mensen die op mij lijken.

Ik haal mijn laatste ring calamari door de mayo en haal diep adem. Mijn kwarrel glimlacht nog steeds. “Ik ben zo moe” zeg ik. “Het is zo suf om het elke keer over hetzelfde te hebben.” “Ik snap het” zegt hij, neemt de calamari uit mijn hand en stopt hem in zijn mond. Het is vermoeiend om onszelf en elkaar keer op keer te blijven ontmaskeren maar het kaderen van ons eigen perspectief is wat we nu als meerderheid horen te doen. Tot zover mijn poging tot kadering. Nu ga ik zwijgen en luisteren. Luisteren naar de verhalen van de goede kant van de geschiedenis ... van de minderheid, verteld door diegenen van wie ze zijn.